

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ

В умовах становлення в Україні громадянського суспільства, правової держави, демократичної політичної системи освіта має стати найважливішим чинником гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості. Передумовою утвердження розвинутого громадянського суспільства є підготовка освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, які мають глибоке почуття відповідальності за долю країни, її соціально-економічне процвітання. Підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці вимагає подальшого вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах на засадах гуманності, особистісно-орієнтованої педагогіки, розвитку і саморозвитку студентів.

В усьому світі багато хто з практичних працівників, викладачів вищих навчальних закладів та студентів шукали шляхи вдосконалення викладання правознавчих дисциплін. Базою для втілення нових методів правової підготовки стали “юридичні клініки”, де студенти під керівництвом викладача ведуть прийом громадян і надають їм правову допомогу. Саме в клініці студенти знайомляться з реальними проблемами юридичної практики, безпосередньо застосовують набуті знання, формують свої професійні і особисті якості як майбутніх юристів. Крім цього, клінічні заняття виконують важливу соціальну функцію - забезпечують право малозабезпечених та інших соціально вразливих громадян на отримання кваліфікованої правової допомоги.

Клінічна юридична освіта студентів вузів та факультетів, де вивчаються юридичні дисципліни, виявилась досить вдалою відповіддю на запитання багатьох, причетних до юридичної освіти: „Як практично підготувати фахівця з права?”. Останнім часом мережа юридичних клінік України невпинно зростає. Юридична клініка стає одним з популярних осередків не просто отримання безкоштовної правової допомоги, а саме здобуття студентами необхідних практичних навичок.

Юридична клініка є найбільш ефективним, інноваційним способом підготовки висококваліфікованих юристів в Україні на сучасному етапі.

Відповідно до чинного на той час Закону України “Про вищу освіту”, Указу Президента України від 18 жовтня 2001 року “Про Національну програму правової освіти населення”, Наказу Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2006 р. в університетах та інститутах створюються структурні підрозділи – юридичні клініки. У даний час формуються власні українські стандарти для діяльності юридичних клінік.

В Україні створення юридичних клінік набуло значного поширення. Так, за даними реєстру Асоціації юридичних клінік на червень 2014 р. зареєстровано 57 юридичних клінік [3]. Тут проглядається динаміка

процесу функціонування юридичних клінік, який перебуває у постійному русі. Кількість юридичних клінік в Україні залежить від різних факторів і чинників, в першу чергу від ентузіазму організаторів юридичних клінік і прихильників юридично-клінічного руху, правового статусу юридичної клініки, їх стабільного фінансування і матеріального забезпечення та підтримки різних інституцій. Кожна з них обирає свій напрям і спеціалізацію в певних галузях права: цивільному, кримінальному, господарському, екологічному. Юридичні клініки створюються на базі юридичних вищих навчальних закладів і факультетів у різних організаційно-правових формах, де студенти старших курсів під керівництвом викладачів-кураторів надають безкоштовну юридичну допомогу малозабезпеченим верствам населення, що є вкрай важливим для майбутніх фахівців, які на практиці мають змогу застосувати отримані правові знання та виробити професійні навички юриста. Тут доречно підкреслити, що головна мета юридичних клінік – це навчання студентів-клініцистів щодо практичного виконання обов'язків юриста у різних ситуаціях його діяльності. Тому це важливе відповідальне освітнє-соціальне завдання зможуть успішно організувати викладачі-куратори, які є високопрофесійними викладачами-науковцями з глибоким володінням юридичної практики, або високопрофесійні юристи-практики з ґрунтовною науково-методичною підготовкою. З цього приводу А. О. Галай підкреслив, що “для якості роботи юридичної клініки як переважно студентської організації слід передбачити спеціальні заняття з її членами, що мають проводити професійні викладачі, бажано з числа осіб, які здобули досвід практичної діяльності” [2, с. 9].

За ініціативою ентузіастів юридично-клінічного руху, їх активної участі у розвитку практичної правничої науки (А. О. Галай, М. В. Дулеби, В. А. Єлова, Ю. І. Матвеєвої, Ю. А. Моїсеєва, В. В. Молдована, М. В. Удада та ін.) і підтримки багатьох міжнародних правничих організацій та благодійних фондів, юридична клінічна освіта в Україні продовжує розвиватися. Так, у 2003-2004 роках було створено Асоціацію юридичних клінік України, до складу засновників якої ввійшло 18 юридичних клінік із 14 регіонів України. Діяльність Асоціації спрямовано на підтримку юридичних клінік, приведення нормативів, стандартних вимог до юридичних клінік в русло законодавства України. Крім того, на порядку денному роботи Асоціації – вдосконалення навчальних програм для юридичних клінік з їх подальшим упровадженням у навчальні плани й закріпленням на рівні Міністерства освіти і науки України [5]. Функціонування найбільш дієвих юридичних клінік у юридичних ВНЗ та на юридичних факультетах України підтвердило, що виконання всіх вимог забезпечення ефективності їх роботи гарантує конкретні результати, позитивну оцінку і підтримку Міністерства освіти і науки України та Міністерства юстиції України [4].

Новий етап посилення діяльності юридичних клінік розпочався після прийняття у серпні 2006 року Міністерством освіти і науки України наказу “Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого

навчального закладу” [1]. Саме цим Положенням було закріплене визначення “юридичної клініки” як підрозділу вищого навчального закладу III-IV рівня акредитації, що здійснює підготовку спеціалістів, магістрів за напрямом “Право” та створений для отримання практичних навиків студентами. Тобто воно фактично визнавало юридичну клініку як необхідний підрозділ будь-якого вищого навчального закладу III-IV рівня акредитації, що мав юридичний факультет. Також у 2006 році було скликано перший Всеукраїнський з’їзд юридичних клінік України, який у певній мірі активізував їх роботу.

Підсумовуючи, доцільно підтвердити, що зараз вже ніхто не піддає сумніву значимість роботи юридичних клінік. Для правничих закладів і факультетів мати у своїй структурі юридичну клініку є справою престижу. Юридичні клініки стали одним з необхідних і невід’ємних елементів навчального процесу, оскільки дозволяють студентів подолати розрив між теорією і практикою, між навчанням та реальними юридичними справами, переосмислити з точки зору практики. Проте юридичні клініки не завжди відповідають стандартам і встановленим вимогам для даної роботи внаслідок відсутності науково-методичної бази, недостатністю інформаційних ресурсів і практичного досвіду та їхньої мотивації для такої успішної роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України: наказ Міністерства освіти та науки України № 592 від 03.08.2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 32. – С. 680.
2. Галай А. О. Основні навчальні компоненти юридичної клінічної освіти: шляхи впровадження клінічного спецкурсу та практики студентів у навчальний процес вищих навчальних закладів в Україні: Навч. посіб. / А. О. Галай. – К. : КНТ, 2009. – 96 с.
3. Реєстр юридичних клінік України. Офіційна база даних юридичних клінік, дійсних та потенційних учасників Асоціації юридичних клінік України станом на червень 2014 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vk.com/doc154268065_337842607?hash
4. Дулеба М. Шляхи розвитку “юридичних клінік” України: стан та перспективи / М. Дулеба // Юридичний вісник України. – 2006. – № 25. – С. 5.
5. Соколенко О. Л. Юридична клініка в правоосвітній діяльності / О. Л. Соколенко // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право. – 2009. – № 1. – С. 40-44.